

Krzysztof Zmarlicki¹, Piotr Brzozowski²
Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach

Produkcja i ceny owoców z upraw ekologicznych³

Organic fruit production and prices

Synopsis. W opracowaniu, na podstawie dostępnej literatury, przedstawiono zarys stanu produkcji ekologicznej owoców na świecie i w Polsce. W celu oceny sytuacji na rynku owoców ekologicznych przeprowadzono analizę porównawczą cen jabłek i truskawek z certyfikowanych plantacji ekologicznych i z produkcji konwencjonalnej na wybranych rynkach hurtowych w USA, Francji i w handlu detalicznym w Polsce. Ponadto na podstawie badań ankietowych przeprowadzono analizę czynników mających wpływ na funkcjonowanie rynku owoców ekologicznych w Polsce i oczekiwania ze strony ich potencjalnych konsumentów.

Słowa kluczowe: rynek owoców ekologicznych, produkcja owoców ekologicznych, ceny owoców ekologicznych, preferencje konsumentów

Abstract. The paper presents the brief information, based on literature, about the organic production of fruits in the world and in Poland. In order to assess the situation on the organic fruit market comparative analysis of the prices of apples and strawberries were presented. In the study the prices of fruits from certified organic plantations and from conventional at wholesale markets in USA, France and from retail groceries in Poland were compared. Moreover, based on surveys analysis of the factors affecting the operation on the organic fruit market in Poland were conducted as well as the expectations from potential consumers were studied.

Key words: organic fruit market, production of organic fruit, consumers preferences, consumers expectations

Wprowadzenie

Produkcja ekologiczna jest w krajach wysoko rozwiniętych najszybciej rosnącym działem rolnictwa. Przykładowo w USA w latach 2002 – 2012 produkcja żywności ekologicznej wzrosła aż o 240%. W tym samym okresie, przyrost produkcji żywności konwencjonalnej był na poziomie jedynie 3% [Food Nawigator 2014]. W roku 2012 światowa powierzchnia upraw ekologicznych obejmowała 37,5 milionów hektarów. Z wielkości tej najwięcej przypadało na Oceanię i Europę, odpowiednio 12,2 i 11,2 mln ha. Wśród krajów o największym obszarze upraw ekologicznych przoduje Australia, a drugie i trzecie miejsce zajmują odpowiednio Argentyna i USA. Nie we wszystkich rejonach świata występuje dynamiczny rozwój produkcji ekologicznej. Niewielki wzrost jest w krajach Afryki, gdzie na całym kontynencie produkcję ekologiczną prowadzi się jedynie

¹ Dr inż., e-mail: Krzysztof.Zmarlicki@insad.pl

² Dr inż., e-mail: Piotr.Brzozowski@insad.pl

³ Publikację przygotowano na podstawie badań prowadzonych w ramach Projektu EkoTechProdukt pt. „Opracowanie innowacyjnych produktów i technologii dla ekologicznej uprawy roślin sadowniczych”, który współfinansowany jest przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka.

na 1,1 mln hektarów. Z drugiej strony aż 70% światowej powierzchni upraw ekologicznych przypada tylko na 10 krajów. Wartość globalnego rynku żywności ekologicznej wykazuje tendencję silnego wzrostu. W roku 1999 oceniana była na 15,3 mld USD i w ciągu trzynastu lat, do roku 2012, wzrosła ponad czterokrotnie osiągając poziom 63,8 mld USD. Z kwoty tej ponad połowa przypadała na trzy kraje: USA 22,6 mld USD, Niemcy 7 mld i Francję 4 mld USD. Przy porównaniu konsumpcji per capita najwyższa wartość sprzedaży żywności ekologicznej w roku 2012 była w Szwajcarii i wyniosła 189,1 Euro (przy średniej światowej poniżej 8 Euro), w dalszej kolejności w Danii 158,6 Euro i w Luksemburgu 143 Euro.

W opracowaniu podjęto próbę oceny produkcji i rynku owoców pochodzących z upraw ekologicznych w Polsce i jej porównanie do produkcji i rynku owoców ekologicznych w krajach rozwiniętych.

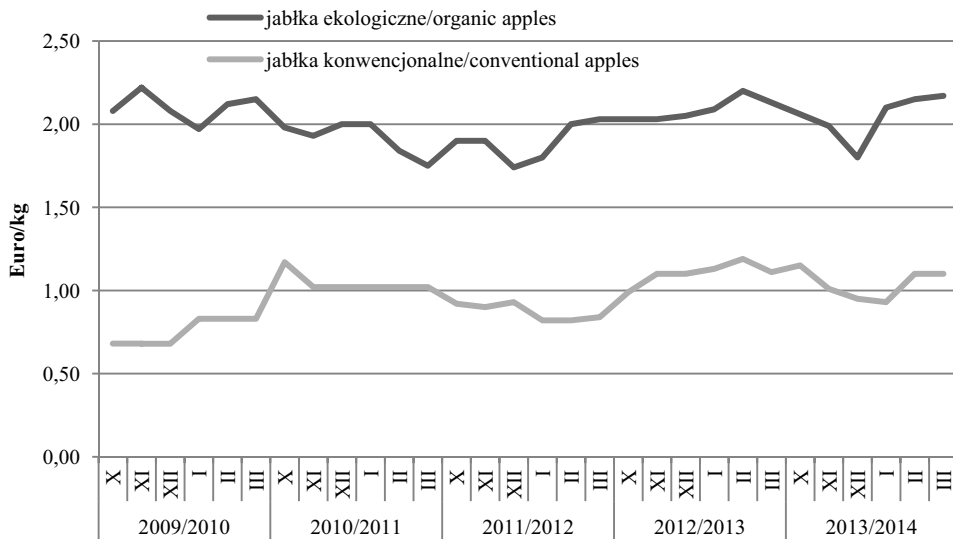
Obszar plantacji ekologicznych w produkcji owoców

Wśród upraw owoców ekologicznych największe znaczenie ma produkcja winogron, która w roku 2012 prowadzona była na obszarze 284,3 tys. ha. Z ilości tej ponad 240 tys. ha zlokalizowanych jest w Europie z przeznaczeniem owoców winogron do wyrobu wina. W mniejszej skali produkowane są ekologiczne owoce tropikalne zajmujące powierzchnię ok. 209 tys. ha oraz owoce klimatu umiarkowanego produkowane na obszarze 156,8 tys. ha. Podobnie jak w przypadku winogron również w grupie owoców klimatu umiarkowanego większość plantacji ekologicznych zlokalizowanych jest w Europie. Owoce i warzywa z upraw ekologicznych, obok pastwisk, mają kluczowe znaczenie dla europejskiego i amerykańskiego sektora żywności ekologicznej. Udział powierzchni plantacji owoców z produkcją ekologiczną w powierzchni produkcji owoców ogółem stale wzrasta i w 2010 roku przekroczył 7% zajmując obszar 648 tys. ha. W grupie owoców ekologicznych klimatu umiarkowanego, na 156,8 tys. ha globalnych upraw sektora, aż 42 tys. ha w roku 2012 zlokalizowanych było w Polsce. Niestety, ale w większości są to nasadzenia bardzo ekstensywne powstałe jedynie w celu uzyskania dopłat do produkcji ekologicznej na których się nie zbiera owoców. Wśród grupy owoców klimatu umiarkowanego w produkcji dominującą sady jabłoniowe ponad 80 tys. ha powierzchni. Duże znaczenie ma także produkcja czereśni, moreli i śliw których powierzchnia uprawy oscyluje na poziomie po ok. 10 tys. ha.

Rynek owoców pochodzących z upraw ekologicznych

Najlepiej rozwinięty rynek produktów wytwarzanych zgodnie ze standardami ekologicznymi w jest USA. Charakteryzuje go bardzo duży udział świeżych owoców: jabłek, pomarańczy, bananów, winogron i truskawek. Największy wzrost notowany jest w sprzedaży z upraw ekologicznych truskawek i bananów, średnio odpowiednio 45% i 33%. Całkowity udział żywnościowych produktów ekologicznych wynosi w USA ponad 2%, a w przypadku owoców i warzyw sięga 42% [Stevens-Garmon 2007]. Podobny jak w USA 40 % udział w spożyciu warzyw i owoców, z ogółu produktów ekologicznych, jest w Kanadzie [Canada's... 2013]. Jednakże w obydwu krajach Ameryki północnej odsetek owoców ekologicznych w sprzedaży owoców ogółem nie przekracza 5%. W Europie

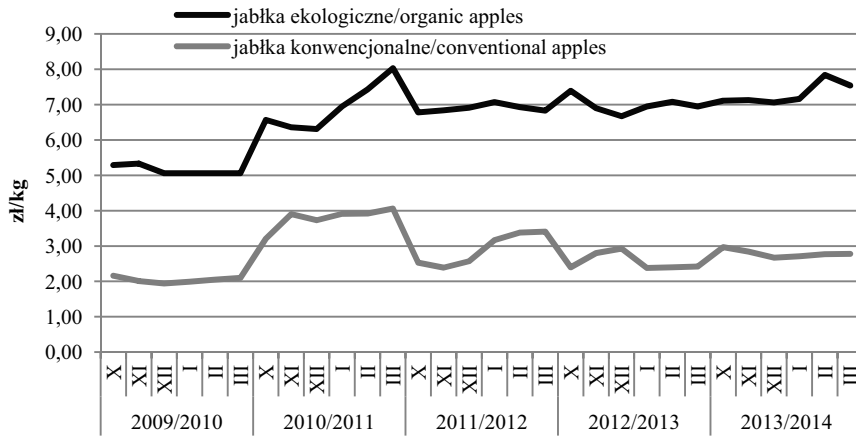
największy udział w spożyciu owoców ekologicznych jest w Austrii, Niemczech i Szwajcarii stanowi on odpowiednio 7,1%, 5,6% i 5,4% sprzedaży owoców ogółem. Na rynku owoców ekologicznych tych krajów najważniejsze znaczenie na rynku mają jabłka, pomarańcze, banany i mango [Granatstein 2008]. W Polsce rynek produktów ekologicznych, w tym owoców, jest na etapie bardzo powolnego wzrostu. Ich podaż jest uboga zarówno ilościowo jak i jakościowo. Jednocześnie konsumenci mają utrudniony dostęp do owoców z upraw ekologicznych z uwagi na bardzo duże rozproszenie uczestników rynku, zarówno producentów jak i detalistów. Praktycznie nie istnieje zorganizowany system dystrybucji polskich produktów z upraw ekologicznych [Zmarlicki 2009].

Rys. 1. Średnie ceny hurtowe jabłek ekologicznych i konwencjonalnych na przykładzie odmiany Golden Delicious na giełdzie Rungis we Francji w sezonach 2009/2010-2013/2014

Fig. 1. Average wholesale prices of conventional and organic apples cv. Golden Delicious on Rungis market in France in seasons 2009/2010-2013/2014

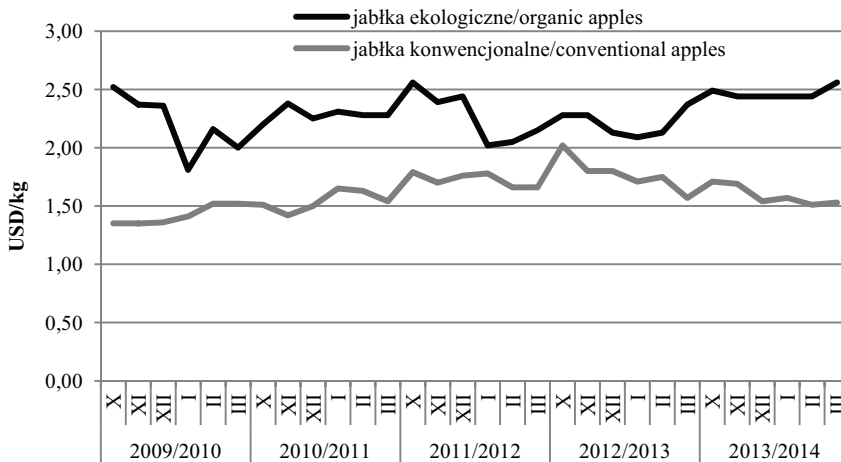
Źródło: Badania własne na podstawie notowań prowadzonych przez Centre du Service des Nouvelles des Marchés we Francji.

Rys. 2. Średnie ceny detaliczne jabłek ekologicznych i konwencjonalnych w sklepach 'Smak Natury', 'Biowert', 'Delikatesy Ekologiczne', 'Pyszne i Zdrowe' markety: Tesco, Kaufland, Carrefour w sezonach 2009/2010-2013/2014

Fig. 2. Average retail prices of conventional and organic apples at groceries 'Smak Natury', 'Biowert', 'Delikatesy Ekologiczne', 'Pyszne i Zdrowe', Tesco, Kaufland, Carrefour in seasons 2009/2010-2013/2014

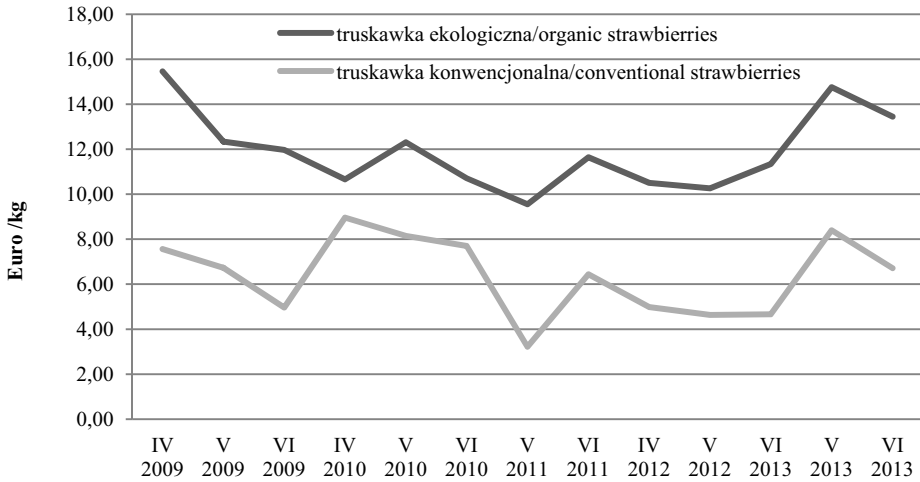
Źródło: Badania własne na podstawie sprzedaży detalicznej prowadzonej przez sklepy internetowe: 'Smak Natury', 'Biowert', 'Delikatesy Ekologiczne', 'Pyszne i Zdrowe' markety: Tesco, Kaufland, Carrefour.

Rys. 3. Średnie ceny hurtowe jabłek ekologicznych i konwencjonalnych na przykładzie odmiany Golden Delicious na giełdzie w Chicago - USA w sezonach 2009/2010-2013/2014

Fig. 3. Average wholesale prices of conventional and organic apples cv. Golden Delicious on Chicago market in USA in seasons 2009/2010-2013/2014

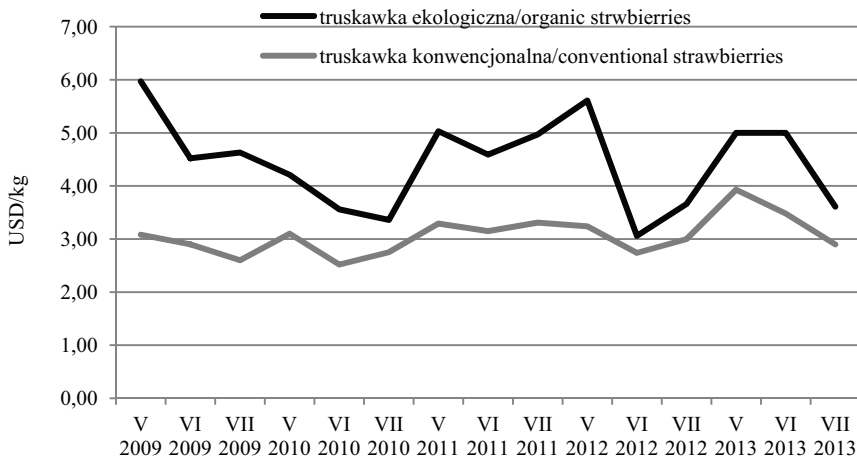
Źródło: Badania własne na podstawie notowań prowadzonych przez United States Department of Agriculture – Agricultural Marketing Service.

Rys. 4. Średnie ceny hurtowe truskawek ekologicznych i konwencjonalnych na giełdzie Rungis we Francji w latach 2009-2013, w miesiącach IV, V, V

Fig. 4. Average wholesale prices of conventional and organic strawberries on Rungis market in France during April, May and June in seasons 2009-2013

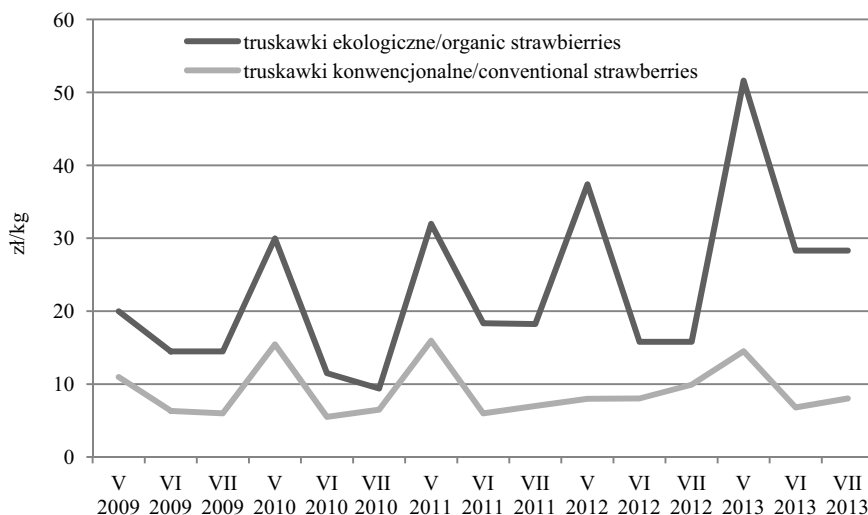
Źródło: Badania własne na podstawie notowań prowadzonych przez Centre du Service des Nouvelles des Marchés we Francji.

Rys. 5. Średnie ceny hurtowe truskawek ekologicznych i konwencjonalnych na giełdzie w Chicago w latach 2009-2013, w miesiącach V, VI, VII

Fig. 5. Average wholesale prices of conventional and organic strawberries on Chicago market in USA during May, June, July in seasons 2009-2013

Źródło: Badania własne na podstawie notowań prowadzonych przez United States Department of Agriculture – Agricultural Marketing Service.

Rys. 6. Średnie ceny detaliczne truskawek ekologicznych i konwencjonalnych w Polsce w sklepach: 'Smak Natury', 'Biowert', 'Delikatesy Ekologiczne', 'Pyszne i Zdrowe' Tesco, Kaufland, Carrefour w latach 2009-2013

Fig. 6. Average retail prices of conventional and organic strawberries at groceries 'Smak Natury', 'Biowert', 'Delikatesy Ekologiczne', 'Pyszne i Zdrowe', Tesco, Kaufland, Carrefour in seasons 2009-2013

Źródło: Badania własne na podstawie sprzedaży detalicznej prowadzonej przez sklepy internetowe: 'Smak Natury', 'Biowert', 'Delikatesy Ekologiczne', 'Pyszne i Zdrowe' markety: Tesco, Kaufland, Carrefour.

Natomiast wzrasta sprzedaż relatywnie drogich importowanych owoców ekologicznych w sklepach sieci dyskontowych uznawanych powszechnie jako tańsze. W Polsce pomimo bardzo dużego wzrostu arealu upraw ekologicznych owoców, spowodowanego głównie korzystnymi dla producentów dopłatami, ich konsumpcja jest znikoma. W oparciu o badania ankietowe konsumentów bezpośrednio przy zakupie owoców przeprowadzono między innymi analizę czynników mających wpływ na funkcjonowanie rynku owoców ekologicznych w Polsce. W ocenie ankietowanych relatywnie niska konsumpcja owoców z upraw ekologicznych jest spowodowana wieloma barierami z których najważniejsze to: szeroko pojęty brak świadomości konsumentów wskazany w 46,6% odpowiedzi, niskie dochody potencjalnych konsumentów 18,9% wskazań, oraz w ocenie 7,3% badanych braki w podaży owoców z upraw ekologicznych w punktach sprzedaży detalicznej. Organizacja rynku i produkcja owoców ekologicznych w Polsce to jedna z szans na przetrwanie dla wielu małych gospodarstw w których uprawy konwencjonalne nie zapewniają wystarczających przychodów.

Podsumowanie i wnioski

W Polsce rynek owoców z upraw ekologicznych jest w fazie rozwojowej. Ograniczony obrót powoduje, że nie ma ich w obrocie na rynkach hurtowych. Obecna oferta detaliczna jest relatywnie uboga zarówno ilościowo jak i jakościowo. Utrudniony jest

dostęp dla konsumentów do owoców z uwagi na bardzo duże rozproszenie uczestników rynku zarówno producentów jak i detalistów.

Praktycznie nie istnieje zorganizowany system dystrybucji produktów ekologicznych. Sprzedaż opiera się głównie na bezpośrednich zakupach w gospodarstwie, na lokalnych targowiskach, ponadto na kiermaszach. Pojawiają się także coraz częściej dostawy bezpośrednie do konsumentów.

W dużych aglomeracjach produkty ekologiczne, w tym również owoce, coraz częściej sprzedawane są poprzez specjalistyczne sieci np. Organic Farma Zdrowia. Ich ilość jest jednak bardzo ograniczona. Liderem w sprzedaży owoców z upraw ekologicznych na rynku polskim jest sieć dyskontowa Lidl, delikatesy „Piotr i Paweł” oraz sieć supermarketów Tesco. W większości w sklepach tych sprzedawane są produkty importowane.

Spis literatury

- Brzozowski P., Zmarlicki K. [2012]: Koszty przygotowania do sprzedaży owoców deserowych z upraw konwencjonalnych i ekologicznych. *Roczniki Naukowe SERIA* Tom XIV, Zeszyt 1, ss. 77-81.
- Canada's organic market national highlights [2013]. [Tryb dostępu:] www.ota-canada.ca.
- Daniells S. [2014]: US organic food market to grow 14% from 2013-18. [Tryb dostępu:] www.foodnavigator-usa.com/Markets/US-organic-food-market-to-grow-14-from-2013-18.
- Granatstein D., Kirby E., Willer H. [2008]: Current World Status of Organic Temperate Fruits. [Tryb dostępu:] www.organic.tfrec.wsu.edu/organicstats/granatstein_world.
- Łuczka-Bakuła W., Smoluk-Sikorska J. [2010]: Poziom cen ekologicznych owoców i warzyw a rozwój rynku żywności ekologicznej. *Journal of Research and Applications in Agricultural Engineering*, Vol. 55(4), ss. 12-14
- Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2011 – 2012”, GIJHARS, Warszawa.
- Rembeza, J., [2009]: Powiązania pomiędzy cenami produktów rolnych w Polsce i krajach UE. *Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie Problemy Rolnictwa Światowego*, t.7, ss. 111-119.
- Stevens-Garmon J, Chung L Huang, Bing-Hwan Lin [2007]: Organic Demand: A profile of consumers In fresh produce market. *Choices* 22 (2007/2), ss. 109-115.
- The world of organic agriculture statistics and emerging trends 2013. [Tryb dostępu:] www.organicworld.net/yearbook-2013.html.
- Zmarlicki K. [2009]: Rynek owoców ekologicznych w opinii konsumentów. Konferencja Naukowa Ekonomia Ogrodnictwa – „Ogrodnictwo polskie w obliczu globalizacji i wzrostu zainteresowania produktami ekologicznymi”. Skierniewice, 30 września 2009, ss. 47-50.
- Zmarlicki K., Brzozowski P. [2012]: Preferencje konsumentów w zakresie opakowań owoców deserowych z produkcji konwencjonalnej i ekologicznej. *Roczniki Naukowe SERIA* Tom XIV, Zeszyt 1, ss. 595-598.
- Żakowska-Biemans S. [2000]: Bariery zakupu żywności ekologicznej w opinii polskich konsumentów. *Roczniki Naukowe SERIA* Tom VII, Zeszyt 3, ss. 203-207.